

Kogumistöö Eesti Rahvaluule Arhiivis 2018. ja 2019. aastal ja presidendi preemia rahvaluule kogumise eest

Eesti Kirjandusmuuseumi Eesti Rahvaluule Arhiivi kogu rikastus 2018. ja 2019. aastal mitmekesise ainesega. Arhiivi lisandusid näiteks Tartu Ülikooli tudengite kalendritähtpäevade teemalise osalusvaatlused, erinevatest loengukursustest osavõtjate tööd, helisalvestused ja üleskirjutused oma esivanemate lauludest ja palju muud. Suurimad käsikirjakogu laekumised, siinhulgas ka digitaalsed käsikirjalised kaastööd, saabusid kogumisvõistlustele, samuti anti üle rohkesti laulukladesid, salmikuid ja päevikumärkeid.

2019. aasta lõpu seisuga hinnati kogude suuruseks 1897 filmi- ja videosäilikut, 66 529 fotot, 11 238 helisäilikut ning 7250 käsikirjasäilikut (kokku 1 523 209 lehekülge).

2018. aastal täienes helikogu 131 säiliku (154 pala), videokogu 68 säiliku (329 pala) ja käsikirjakogu 4027 lehekülge (142 säilikut) võrra.

Eesti Vabariigi Presidendi rahvaluule kogumispreemia pälvisid 2018. aasta kogumistegevuse eest: Ergo-Hart Västriku, Maie Matvei, Ene Raudkats ja Asael Truupõld.

Tartu Ülikooli dotsent, folklorist **Ergo-Hart Västriku** alustas oma peamise uurimisala, vadja ja isuri folkloori talletamist koos kolleegidega 1997. aastal, jätkas seda Eesti Kirjandusmuuseumi Eesti Rahvaluule Arhiivis töötamise ajal (1999–2008) ning alates 2009. aastast töötades Tartu Ülikooli eesti ja võrdleva rahvaluule osakonnas. Kokku on Ergo-Hart Västriku osalusel tehtud ligi 80 tundi heli- ja videosalvestusi, lisaks on ta arhiivile korrastatuna üle andnud sadu fotosid ja kirjapanekuid.

Koostöös teiste juhendajatega on E.-H. Västriku viinud läbi välitöid (mahukaimad neist Põltsamaal 2010, Kihnus 2011 jm) ning sütitanud huvi folkloori ja selle jäädvustamise protsesside vastu ka päris vastselt ülikooliõpinguid alustanud noortes. Kursuse “Folkloristika alused” raames tegid tudengid aastail 2017–2018 tänapäeva kalendritähtpäevade (halloween, kadri- ja mardipäev) teemalisi osalusvaatlusi ning materjal jõudis korrastatuna arhiivi (kokku 73 tööd). Väga suur oli Ergo-Hart Västriku juhendatud tudengite panus 2018. aasta kogumisvõistluse “Püüa vanaema lugu purki” õnnestumisse. Ergo teeb oma tööd pühendumuse ja empaatiaga, tema käest võib alati küsida, ta on valmis selgitama ja juhendama, suunates nii eesti kui ka välisüliõpilasi.

Maie Matvei alustas koostööd rahvaluulearhiiviga 2009. aastal. Tema töid on esile tõstetud mitmel kogumisvõistlusel, nagu “Millest tunnen oma kodu?” 2014. aastal, “Minu maastikud” 2015. aastal, ning elulugude võistlusel “Eesti Vabariik 100. Minu elu ja armastus” 2016. aastal, samuti 2018. aasta võistlusel “Minu aed, minu lilled ja puud”.

Maie Matvei emotsionaalne jutustamisstiil on lugema kutsuv ja kaasahaarav. Kaastööd saavad ainest kirjutaja enda elust, olgu siis tegu lapsepõlvemeenutustega Haapsalust, koduvahetamisega seotud muutuste või loovinimese võitlusega enda teostamise eest. Argielu kajastamise ja ajastupildi kõrval annavad nad aimu ka inimlikest tunnetest, unistustest ja armastusest, seda nii inimeste, paikade kui oma hobide vastu. Tööd on läbimõeldud ülesehitusega ning illustreeritud fotodega.

Ene Raudkats on rahvaluulearhiivile teinud kaastööd alates “Eluringi” kogumisvõistlusest 2002. aastal. Alates 2013. aastast on ta küsitlustele vastanud igal aastal. Lisaks leidub Ene Raudkatsi murdekeelseid lugusid ka ERAle üle antud *Uma Lehe* jutuvõistluste materjalide hulgas.

Foto 1. Premisaajad 2018. aasta kaastööde eest: istuvad vasakult Maie Matvei, Ergo-Hart Västriik, Ene Raudkats, seisab Tartu linnaeape Urmas Klaas, kes preemia üle andis. Fotolt puudub Asael Truupõld. Alar Madissoni foto 2019.

Ene Raudkatsi kirjapanekuist on esilekerkivamad humoorikas võtmes lood, nt kogumisvõistluse “Minuga juhtus üks naljakas lugu” kaastöös. Nauditavalt kirjutab ta aga ka teemadest, mis teda kõnetavad, nagu elu jooksul läbielatu kujutamine võistlustöös “Eesti Vabariik 100. Minu elu ja armastus”, või aiapidamine ja lillede kasvatamine 2018. aasta kogumisvõistlusel “Minu aed, minu lilled ja puud”. Ka on Ene Raudkats vahendanud teiste lugusid ning loovutanud oma fotokogust arhiivile peaaegu sada fotot.

Asael Truupõld on saatnud kaastöid paljudele võistlustele – nt “Minu mälestuste Soome” aastal 2009 – ning alates 2013. aastast järjekindlalt igal aastal, erandiks vaid 2016. aasta eluloovõistlus, kuna ta oli oma eluloo 56 leheküljel juba varem kirjutanud.

Asael Truupõllu tööd paistavad silma tõsielule orienteeritud põhjaliku ja täpse esitusviisi poolest. Tema võistlustöödele on sageli lisatud kronoloogiaid ja muid lisasid, nagu ülevaade pödrajahtidest 1965. aastal (“Inimene ja loomariik”, 2017) või läbilõige oma nime esinemisest arhiiviallikates ja kasutajate käibes (“Imelik nimi”, 2017). Samuti kirjeldatakse kaastöodes asjalikus stiilis nii olustikku kui nähtusi (“Lastemängud”, 2013). Hea mälu tõttu on tal võimalik meenutada ka 20. sajandi esimesel poolel toimunut.

Asael Truupõld on missioonitundega kultuuriloolise materjali koguja. Lisaks rahvaluularhiivile on ta teinud koostööd ka EKM Eesti Kultuuriloolise Arhiivi ja Eesti Rahva Muuseumiga. Olles ühenduse Eesti Elulood liige, on ta lisaks oma eluloole vahendanud ja koostanud ka teiste inimeste elulugusid (ligi 200 lk).

2018. aastal viidi rahvaluule arhiivis läbi kolm kogumisvõistlust. Euroopa pärandiaasta raames toimus kirjandusmuuseumis kaks suurt aktsiooni: folkloristika osakonnas koolipärimuse kogumisvõistlus, kuhu laekus kokku 3700 vastuseankeeti, Eesti Rahvaluule Arhiivis lastele ja noortele suunatud kogumisaktsioon “Püüa vanaema lugu purki”.

Nutivõistlusel “Püüa vanaema lugu purki!” kutsus arhiiv lapsi ja noori kasutama oma nutiseadmeid vanavanemate või teiste vanema põlvkonna inimestega suhtlemiseks: lastel paluti jäädvustada vestluskaaslaselt lugu või laul, mis on tema jaoks oluline. Lood tuli üles laadida nutiseadmepõhisesse kogumirakendusse <http://kratt.folklore.ee/vanaema/>. Rakenduse abil juhendati noort rahvaluulekogujat kõigil tööetappidel (aktsiooni vanavanematele tutvustamisel, salvestamisel, materjalile kasutuslubade küsimisel ning vajalike taustandmete jäädvustamisel).

Noortele oli loo salvestamine väljakutse, videofaile saabus oodatust vähem, küll aga saadeti audiofaile. Kuna teemavalik oli jäetud jutustaja otsustada, oli saadetiste sisu väga kirev. Võistluse ühe eestvedaja Mari Sarve sõnul olid suuremateks teemarihmadeks jutustajate mälestused enda vanematest ja vanavanematest, ka nende lauldud laulud, uskumused, ütlemsed või lood. Teiseks peatuti millegi poolest meelde jäänud seikadel jutustaja enda lapsepõlvest või kooliajast; kirjeldati nii Teise maailmasõja eelset Eestit, sõjaajast karme pilte, sõjajärgset elu, aga ka sisserännet nõukogude ajal, küüditamist ja elu Siberis, ning juba hilisemat nõukogude tegelikkust selle eri tahkudes. Vanema põlvkonna tundemälestustes on olulisel kohal ka Eesti Vabariigi taasiseseisvumine, omaette rühma moodustasid esitajate omatehtud laulud või luuletused.

Lisaks eestikeelsetele lugudele kõlas salvestustel ka võru, setu, vene ja valgevene keel ning stiiliemendina ka ingliskeelsed sõnad. 88 osavõtja seas oli 4 algkooliõpilast, 27 põhikooliõpilast, 7 gümnaasiumiõpilast ja 42 tudengit. Suurima osavõtjate arvuga koolid olid Kadrina Keskkool (juhendasid õpetajad Liivi Heinla, Ebe Abner), Voore Põhikool, Miina Härma Gümnaasium ja Tartu Ülikool (juhendaja dotsent Ergo-Hart Västriku). Võistluse toimkonnas olid nii rahvaluule arhiivi töötajad kui ka noored abilised Kätlin Luht, Kristo Tennosaar ja Kelly Turk.

Kogumisvõistluse “Minu aed, minu lilled ja puud” kava koostas vanemteadur Mall Hiimäe. Võistlusest võttis osa 28 inimest. Aedade kirjeldused algasid sageli lapsepõlve koduaedadest, mida kujundasid emad ja vanaemad, ning jõudsid välja hilisemate oma rajatud aedadeni. Töodes tulid esile eri põlvkondade suhtumised aiakujundusse, tehtud kompromissid, kui on näiteks tulnud maakodu jagada noorema põlvkonnaga või kui tervis enam suurt iluaeda pidada ei võimalda. Samuti kajastub aialugudes aja kulg. Varasemal ajal saadi uusi lilletaimi näiteks mõisaaiast, nõukogude ajal vahetati neid tuttavate ja naabritega, nüüd tuuakse lilletaimed sageli laatadelt, aga vahetatakse ka võõrastega, näiteks Facebooki aiahoolikute grupi kaudu. Kirjutistes selgus, et lilled ja ilus aed on ühe osa inimeste jaoks jätkuvalt väga olulised, kuid on ka neid, kelle jaoks on esiplaanil teised huvid. Töid hindas žürii, kuhu kuulusid ERA vanemteadurid, aian-dushuviline Anu Korb, Mall Hiimäe ja arhivaar Kadri Tamm. Žürii määras võistluse parimaks Maie Matvei kaastöö, kultuurkapitali preemiad said oma kirjutiste eest Eha Võso, Rosaali Karjam ja Lembitu Tverdžanski, ära märgiti Maria Peep, Urve Vares, Heili Tarjan ja Ene Raudkats.

Kuna Euroopa pärandiaasta raames kuulutas rahvaluule arhiiv välja kogumisvõistluse lastele ja noortele “Püüa vanaema lood purki!”, otsustati pakkuda kaastööliste välja samalaadne teema siis sellest inspireerituna tekkis mõte korraldada kõigile arhiivi kaastööliste samuti võistlus, mis oleks seotud vanavanematega. Nii leidis aset võistlus “Minu (vanaema) lugu”, kuhu oodati lühemaid ja pikemaid lugusid nii oma vanavanematest kui ka enda rollist vanavanemana. Kokku oli võistlusel 45 osalejat. Žürii koosnes erineva taustaga inimestest, rahvaluule arhiivi arhivaari Kadri Tamme kõrval lugesid töid ka EKM Eesti Kultuuriloolise Arhiivi vanemteadur Maarja Hollo ning kaks vanaema, ERA kaastöölised – Kaie Humal ja Evi-Anne Ustav.

Kogumisteema eesmärgiks oli kirjutada üles lugu või laul, mis on kirjutajale oluline või mis meenutab vanavanemaid või mis oli oluline vanavanematele. Töodes mõtestati oma rolli vanavanemana, kirjutati näiteks suhetest lapselastega ja mida nendega koos tehakse. Leidus aga ka pikemaid mälestusi sellest, mis leidis aset loo sündmuste toimumise ajal ühiskonnas ja kuidas tajuti ajaloolisi pöördepunkte. Töödele lisati mitmeid laule, ütlusi, mängude kirjeldusi jms. Maarja Hollo sõnul tuleb võistlustöodes esile põlvkondliku järjepidevuse teema, peatutakse sellel, milliseid tarkusi, oskusi ja töid vanavanemad õpetasid ja milliseid väärtushinnanguid edasi andsid. “Kokkuvõtlikult jääb hoolimata olude raskustest ja traagilistestki sündmustest kõlama optimism ja elurõõm,” tõi ta välja.

Vanavanemate lugusid kirjutati üles nii enda mälestuste järgi kui ka küsitleti teisi. Et vanavanematelt mälestusi koguda, kohtusid Tapa Gümnaasiumi pärandkultuuri ja folkloori ringi lapsed linna eakatega. Kokku saadi kolmel korral. “Mitu last said endale kohe nii hea sõbra, et juttu on jätkunud ka edaspidi. Eriliselt uhke oli kahel lapsel saada pühendusega jutt,” kirjutab õpetaja ja ringi juhendaja Elle Kivisoo. Kaks võistlusest osavõtjat, Anne Raava ja Eha Võso said teistelt kogutud lugude eest ka eripreemia.

Tunnustavalt märgiti ära Elve Jäe, Maria Peebu, Anne Rebase ja Urve Schkiperovi tööd. Eripreemiate väärilisteks pidas žürii Heili Tarjanit, Leida Oeselga, Ernestiine Lauli (esitas poeg Uuno Laul), Elle Kivisood ja Tapa kooli õpilasi ja nende poolt küsitletud Tapa linna eakaid, samuti Anne Raavat, Eha Võso, Rosaali Karjamit, Kalju Tuulikut, Tiit Birkanit, Ellen Randoja, Age-Li Liivakut, Aada Aasat, Aino Katvelit ja Adik Seppa.

Arhiivi aitasid väljaspool kogumisvõistlusi eriilmelise ainesega täiendada Krista Tõnnov, Anne Kurepalu, Age-Kristel Kartau, Vesta Saar, Heili Laanela, Enda Naaber jt. Anne Ojalo andis üle Eesti Rahvusliku Folkloorinõukogu ja selle eellase, Eesti Folkloori Seltsi arhiivi: dokumendid, fotod, trükised.

2019. aastal suurenes Eesti Kirjandusmuuseumi Eesti Rahvaluule Arhiivi käsikirjakogu peaaegu 11 716 lehekülje võrra (298 säilikut), helikogusse lisandus 121, filmikogusse 17 säilikut ning fotokogusse 965 fotot.

2019. aastal kogutu eest pälvisid Eesti Vabariigi Presidendi rahvaluulepreemia kolm inimest. Folklorist, Tartu Ülikooli eesti ja võrdleva rahvaluule osakonna dotsent **Tiiu Jaago** on rahvaluule arhiivile alates 1989. aastast üle andnud nii omaette kui ka koos tudengitega kogutud rahvaluulet kirjapanekute ja salvestustena. Tudengite välitöid on Tiiu Jaago enim juhendanud kodukandis Läänemaal: 1985. aastal Ridala, Martna, Kullamaa, Lääne-Nigula kihelkonnas ja Vormsil; 1989., 1990. ja 1991. aastal lisandusid nimetatutele Noarootsi ja Nissi.

1990.–2000. aastatel, korraldas Tiiu Jaago kunagise Järve küla (nüüdseks Kohtla-Järve linn) pärimusliku ajaloo uurimiseks kogumistöid. Teatavasti on seal toimunud eriti murrangulised muutused, sest Järve ja Kohtla asula kohale kerkis Kohtla-Järve

linn. Samas on piirkond väga tugeva ajaloolise pärimustraditsiooniga, kus oma suguvõsa ajalugu teatakse Põhjasõja aegadest peale. See pika aja jooksul formeerunud kogu sisaldab mitmekesiseid materjale, nagu vastastikused kirjavahetused, elulood, kodu-uurimuslikud tööd, küsitluskavade vastused, erinevates vestlusringides ja kohtumistel räägitu ning fotod.

Aastail 2017–2019 on Tiiu Jaago arhiivile üle andnud ka ülikoolikursuste “Pärimuslik ajalugu”, “Keskkond pärimuses”, “Dialog privaatse ja avaliku elu vahel”, “Omaeluloolisus 20. sajandi uurimises” jmt raames tehtud tudengitöid, foorumipostitusi ja õppe-materjale. Kõik loetletud materjalid moodustavad ERAs nimelise seeria EFA, Jaago kokku 4234 leheküljega.

Ellen Muru alustas koostööd Eesti Rahvaluule Arhiiviga 2013. aastal ning sestpeale on ta küsitluskavadele vastanud igal aastal. Tema töid on esile tõstetud mitmel võistlusel, näiteks kodupärimuse kogumisel “Millest tunnen oma kodu?” 2014. aastal ning elulugude võistlusel “Eesti Vabariik 100. Minu elu ja armastus” 2016. aastal. Ellen Muru elulugu on ilmunud ka raamatus “Minu elu ja armastus. Eesti rahva elulood”.

Ellen Muru mälestustele tuginevad kaastööd on meenutuslikud, keskendudes enda, oma pere ning suguvõsa ja endise töökollektiivi Valga Õmblusvabriku tegemistele. Töodes kirjeldatud argielu ja perekondlikud juhtumised annavad sissevaatliku pildi 1950. aastate sõjajärgsele maaelule, aga ka tööelule 1960.–1970. aastatel. Kaastööd paistavad silma detailsuse, sisukuse ning hea jutustamisstiiliga. Ellen Muru on arhiivile vahendanud ka ligi 40 uuemat ja vanemat fotot oma erakogust.

Lembitu Tverdjanski kaastöö hindas žürii viimasel, 2019. aastal toimunud võistlusel “Esemed meie rännakuil” peapreemia vääriliseks, iseloomustades seda kui “fotodega illustreeritud mitmekülgset ja lugejasõbralikku lugu, kus erinevate esemete kaudu avanevad inimestevahelised suhted nii ajas kui ruumis, aga ka esemete roll väärtushinnangute kujunemisel”. Lembitu Tverdjanski kaastööd puudutavadki teemasid, mis talle endale eriti korda lähevad, nagu inimese ja looduse suhe, kodukihekkonna Kullamaa ajalugu ning oma perelugu. Põhjalikes, rahulikult jutustatud lugudes käsitleb ta näiteks enda rajatud dendroparki ning seal kasvavaid erilisi taime- ja puuliike, südamesse kasvanud lapsepõlvemaastikke, samuti on ta kirja pannud enda ning oma vanemate elulood, kokku üle 100 lk.

Tegutsedes metsanduse alal ning loodusgiidina, olles ühiskondlikult tundliku närviga, on Lembitu Tverdjanski koostanud mitmeid looduse- ja Kullamaa kihelkonna ajaloo teemalisi raamatuid, ta on muuhulgas ka eestikeelse termini ‘pärandkultuur’ looja ning juurutaja.

Nagu mitmel eelnevalgi aastal, on märkimisväärne üliõpilaste panus, kes paistavad silma noorte kaasaegse traditsiooni (mardi- ja kadripäev, halloween) dokumenteerimisega. Kursuse “Folkloristika alused” raames jätkasid tudengid tänapäeva kalendritähtpäevade teemalisi osalusvaatlusi, tudengeile jagas tööülesandeid ja neid juhendas taas Ergo-Hart Västriik. Samuti vastasid ERA küsitluskavadele uued välisüliõpilased.

Erksad inimesed Eesti eri paikadest on pidanud oma südameasjaks arhiivi täiendamist. Üks neist, kes sihikindlalt arhiivile enda ümber kuulnud-nähtud folkloori saadab, on Jaan Malin. Sellel aastal lähetas ta helikassette, haiglas kuulnud-nähtud laulude ja mängude üleskirjutusi ja fotosid.

Rahvaluule arhiivi vanemteadur Mall Hiimäe seab kokku uut raamatut kaladest ning ainese täpsustamiseks ja täiendamiseks koostas ta küsitluskava “Kalad rahvapärimuses”, millele saabus sisukaid vastuseid nii sisemaalt kui saartelt, kirjutajaiks näiteks

Foto 2. Pärast 2019. aastal kogutu eest premeerimist. Vasakult seisavad: Eesti Vabariigi President Kersti Kaljulaid, Tiiu Jaago, istuvad Lembitu Tverdžanski, Ellen Muru. Alar Madissoni foto 2020.

Heino Räim, Anu Kaljuste, Lii Tarvis, Arnold Räim ning Asael Truupõld. Mall Hiemäe teisele küsitlusele “Puud ja inimesed” saatsid omapoolseid selgitusi Enda Naaber, Siiri Toomik, Reet Juuse, Mari Lepik jt.

Lauri Öunapuu filmis oma laste plaksutamismänge, fotosid, salvestusi ning üleskirjutusi on arhiiviga jaganud Miralda Matt, Jaak-Adam Jõeveer, Aada Aasa, Urve Sõmer, Maria Peep, Ellen Randjärv, Anni Oraveer, Pille Karras, Adik Sepp, Ilpo Saastamoinen ja palju teised. Laulukladesid ja salmikuid andsid üle Eda Kalmre, Helen Kooviste, Anne Valdru, Triin Linnaks, Asael Truupõld, Maie Matvei, Maret Luhari, Mare Hallop, Evi Eller jt.

Eesti Folkloorinõukogu (Monika Tomingas) eestvõttel jõudsid arhiivi rahvusvahelise folkloorifestivali “Baltica” 2019. aasta piirkondlike ülevaatuste videosalvestused.

Arhiveeritud on ka 2018. ja 2019. aastal rahvaluule-ringis osalenute tööd. Tegemist on kord kuus kokku saava rühmaga, kus kodus kirjutatakse ja rühmas loetakse ette 1–2 lehekülje pikkune tekst etteantud teemal. Rühmas osalevad rahvaluule arhiivi kaastöölised, aga ka mõned elulookirjutajate ringi liikmed. Ring tekkiski sarnaselt elulookirjutajate rühmaga, mis juba kümme aastat on koos käinud Rutt Hinrikuse ja Tiina-Ann Kirsi eestvõttel.

Rahvaluule arhiivi 2019. aasta kogumistöö keskmes oli võistlus “Esemed meie rännakuil”. Kogumisvõistluse eestvedajaks oli Tiiu Jaago ning see viidi läbi rahvaluule arhiivi ja Tartu Ülikooli eesti ja võrdleva osakonna koostööna.

Kogumisvõistlusele oodati lugusid esemetest, mis on nende omanikele olulised olnud ühel või teisel eluetapil, ühest kohast teise kolimisel. Kuid pealkirjas kasutatud sõna “rännakuil” võis mõista ka kui rändamist eluteel, sest piirid ei pruugi olla pelgalt territoriaalsed, vaid on ka ajalised. Üldiselt jäi palju ruumi kirjutajatele sobivate lähetenurkade valimiseks ning lahendatigi teema sageli loovalt.

Kogumisvõistlusele tuli 132 vastust, peaaegu iga loo juures oli ka vähemalt üks foto.

Sisukaid töid saatsid nii pikaageksed kui ka uued kaastöölised, tudengid ja kooliõpilased. Žürii hindas kõrgelt lugusid, kus autor avab õnnestunud inimese ja eseme(te) vahelise seose. Kui eakamate jutustajate lugudes on esil kogemus, mille ese meelde toob, siis üliõpilastöödes on esil see, mida kogetakse praeguses hetkes. Kooliõpilased suhestuvad oma perega, nad seisavad justkui küsimuse ees: mis meid ümbritsevaist esemetest võiks olla tähtis. Kooliõpilasi, Räpina Ühisgümnaasiumi 6.–9. klasside õpilasi juhendas Maire Alver ja tudengeid loengukursuse “Folkloristika alused” raames Ergo-Hart Västriku.

Kirjutajad selgitasid mitte ainult seda, kust teatud ese saadud on, vaid seletasid lahti, miks see neile nii tähtis on, kuidas ese on saanud oma tähenduse omajate silmis ning mis lood ja mälestused selle esemega seostuvad. Üks teema, mis lugudes avaldub, puudutab tööd ja argielu, nn eluliselt olulised asjad võivad olla rahakott, telefon või koduvõtmed. Harrastustest ja vabast ajast, muuhulgas ka lapsepõlve mänguasjadest kõneldes tulevad põlvkondlikud eripärad eriti selgelt esile. Vanema põlve meenutustest on üksikud mänguasjad, osalt on need isetehtud, osalt ostetud. Esemed kõnelevad ajastust, kuid need meenutavad ka midagi ja kedagi, nende kaudu avaneb ka emotsionaalne vaade. Kirjutati väga isiklikest asjadest, kuid ka esemetest, mis seovad põlvkondi.

Kogumisvõistluse žüriisse kuulusid Tiiu Jaago (Tartu Ülikool), Tuuli Reinsoo (Eesti Meremuuseum), Kadri Tamm (Eesti Rahvaluule Arhiiv), Tenno Teidearu (Eesti Rahva Muuseum), Astrid Tuisk (Eesti Rahvaluule Arhiiv) ja Ergo-Hart Västriku (Tartu Ülikool). Võistluse peapreemia pälvis Lembitu Tverdžanski, kultuurkapitali rahalised preemiad: Lo Järvekülge, Anni Leena Kolk, Maie Matvei, Kristel ja Merilin Kotta, Anne Rebane, Sander Stenov, Arne Kivistik, Eva Murula, Age-Li Liivak; eripreemiad: Maire Alver, Tormi Ariva, Imbi-Harietta Eenlo, Tiit Birkan, Airika Harrik, Maret Kärtna, Karen Gertu Toome, Margus Küppar, Agnes Anijalg, Keirily Hallik, Tuuli-Liis Tiidor ja Hanna Marrandi. Kogumisaktsiooni toetasid mitmed sponsorid, kelle nimed on näha ERA kodulehel.

Täname kõiki kaastööde, toetuse ja abi eest! 2020. aastal ärgitame nii noori kui ka vanu kirjutama teemal “Vägivald ja selle piirid kultuuris”. Selle kõrval ootame aga märkama mitmesugust meie ümber elavat rahvaluulet, rahvaluulenähtusi salvestama, filmima ja pildistama ning küsitama nii teisi inimesi kui üles kirjutama oma kogemusi.

Astrid Tuisk

Kroonika

Akadeemilises Rahvaluule Seltsis

30. jaanuari kõnekoosolekul pidas Taive Särg ettekande “Laulude ja muusikaliste häälightsustega lood”. Seejärel tutvustasid toimetajad Liina Saarlo, Kristi Salve ja Janika Oras vastvalminud “Vana kandle” XIII köidet, mis koondab Laiuse kihelkonna lauluvara.

20. veebruaril pidas Aado Lintrop ettekande “Folkloor ja olme. Kuidas kajastub manside argimaailm rahvaluules”. Ettekande järel tutvustas Eda Kalmre ajakirja *Keel ja Kirjandus* erivaljaannet “Meedia. Visuaalsus. Folkloor” (1-2/2020).

26. märtsile planeeritud kõnekoosolek jäi riigis kehtestatud eriolukorra tõttu ära.

Kärri Toomeos-Orglaan

Eesti Rahvaluule Arhiivis

3. detsembril 2019 pidas Risto Järv Põlvas Põlva Gümnaasiumis eesti keele aasta raames toimunud maakondlikul keelepäeval ettekande “Vanavara ja uusvara ning Jakob Hurt”.

3. detsembril 2019 tutvustas Jüri Metssalu Linnamäe Arenguseltsi Majas Lääne-Nigula kihelkonna looduslike pühapaikade uuringut.

4.–6. detsembrini 2019 Eesti Rahvusraamatukogu, Eesti Kirjandusmuuseumi ja Eesti Digitaalhumanitaaria Seltsi koostöös korraldatud rahvusvahelisel digihumanitaaria konverentsil “Digitaalse kultuuripärandi kasutamine teaduses ja hariduses” (*Use of Digital Cultural Heritage in Research and Education*) pidas Risto Järv ettekande tegelasvõrgustikest kahes Reinuvader Rebase raamatus (*Character Networks in Two Estonian Books about Reynard the Fox*) ning Mari Sarv ettekande teemade modelleerimise probleemistikust varieeruva keelega regilauludes (*Calculating Topics in Estonian Folksongs: Problems with Texts in Nonstandard Language*). Mari Sarv tutvustas Eesti Kirjandusmuuseumi projekti riiklikus programmis “Eesti keel ja kultuur digiajastul”. ERAst osales konverentsi korraldustoimkonnas Mari Sarv.

11. detsembril 2019 pidas Helen Kõmmus Tampere Ülikooli doktorikooli seminaris oma valmiva doktoritöö teemalise ettekande “Rahvamuusikafestivalide terminoloogia”.

13. detsembril 2019 Tartu Ülikoolis toimunud kollokviumil “Folkloristika Tartu Ülikoolis: 100 aastat poole päevaga” pidas Risto Järv ettekande “Elas kord üks käbi ja muinasjutt sai läbi. Muinasjutuprojektist”. Päeva lõpetaval ümarlaulu esinesid ERAst Lona Päll ja Liina Saarlo.

16. detsembril 2019 modereeris Lona Päll keskkonnakonfliktide teemalist Semiosalongi sessiooni Genialistide Klubis, kus kõnelesid Nelly Mäekivi ja Riin Magnus kogukonna rollist euroopa naaritsa asustamisel Hiiumaale ning Joonas Plaan hüljeste ja inimeste suhetest.

17. detsembril Eesti Kirjandusmuuseumis toimunud meditsiiniantropoloogia konverentsil Medica XII pidasid ERAst ettekanded Ave Goršič (Korrespondentide kirjad kui terviseregister) ja Anu Korb (Siberi Tara piirkonna eestlaste rahvameditsiinist).

18. ja 19. detsembril 2019 toimus 63. Kreutzwaldi päevade teaduslik konverents “Kogudepõhine teadus”. ERAst esinesid Ave Goršič (Kes kõige rohkem kirjutab... . Rahvaluulearhiivi nõukogudeaegne kirjavahetus), Anu Korb (Folkloristi teadustöö saab alguse kogumis- ja arhiivitööst), Liina Saarlo (Püüdliku kooliõpetaja töö ja vaev. Friedrich Eichenbaumi (Priidu Tammepuu) kogumistööst) ning Mari Sarv ja Risto Järv (Arhiiv kui ökosüsteem: kogudepõhine teadus ja teaduspõhised kogud). Saalis avati eesti keele aastale pühendatud näitus “Vana, aga vigureid täis” (koostajad Piret Voolaid ja Mare Kõiva) ning ERA trepigaleriis multisemantiline aastalõpunäitus erakogudest “Mitte ainult üksüheselt” (kuraatorid Mari-Ann Rimmel ja Pille Niin). Konverentsil esitleti EKM Teaduskirjastuse värsked väljaandeid, ERA ettevalmistatud väljaannetest Aado Lintropi kogumikku “Linn seitsme tiivaga raudhobuse seljas. Mansi rahvaluulet” ning Kirjandusmuuseumi aastaraamatu “Paar sammukest” 27. numbrit “Pühad allikad”. Konverentsi korraldasid Risto Järv ja Mari Sarv.

21. detsembril 2019 pidas Mall Hiemäe Tartumaa Maarja-Magdaleena küla Maarja rahvamajas pärimusõhtul ettekande “Paganlikud jõulud”.

4. jaanuaril 2020 rääkis Mall Hiemäe eestlaste jõuluveetmise ajaloost Vikerraadio saates “Eesti lugu”.

6. jaanuarist 9. märtsini tegi Lona Päll uurimistööd Šotimaal, Aberdeeni Ülikooli Antropoloogia osakonnas.

9. jaanuaril andis Janika Oras intervjuu Kaguraadio uudistele seoses Jakob Hurda mälestuspäevaga, intervjuueeris Meelis Kão.

11. jaanuaril avaldas Aado Lintrop blogipostituse “Grammi hind”, kus tõi avalikkuse ette olukorra, mis on tekkinud Eesti Rahvaluule Arhiivis teadusrahastussüsteemi ümberkorralduse tagajärjel. Valdavalt projektipõhiselt toimunud arhiivi tegevus ei ole suurima rahastusallika lõppemisel endisel kujul enam võimalik. ERA puhul eredalt esile tulnud probleemid puudutavad üldisemalt kogu Eesti teadusrahastussüsteemi, aga eriti eestikeelset ja Eesti avalikkuse huvides tehtavat teadustööd. Aado Lintropi blogipostitus käivitas ulatusliku diskussiooni ühiskonnas rahvaluulearhiivi ja kogu kirjandusmuuseumi rahastuspõhimõtete, samuti eestikeelse teaduse, humanitaarteaduste, Eesti-uuringute rahastamise küsimustes. Postitus ilmus hiljem ka ajakirjas *Looming* (nr 2/2020).

11. ja 12. jaanuaril toimus Eesti rahvajutu aasta raames Viljandimaal Männiku Metsatalus seminar, kus ERAst esinesid Risto Järv (Mis teeb muinasjutust muinasjutu) ning Kärri Toomeos-Orglaan (Mitmekihiline eesti muinasjutt).

12. jaanuaril esines Janika Oras Jakob Hurda mälestuspäeval Põlva Keskraamatukogus loenguga “Laulikud ja laulu vägi enne ja nüüd. Mis on muutunud?”.

12. jaanuaril osales Andreas Kalkun Rootsi-Mihkli kirikus kontserdisarja “HELI ja KEEL” kontserdi “Jõuluhällilaul / Roždestvenskaja kolõbelnaja” õigeusuteemalises vestlusringis koos Madis Arukase (vestlusringi juht), Galina Grigorjeva, Sakarias Jaan Leppiku ja Valeri Petroviga. Kontsert ja vestlusring on järelkuulataav Klassikaraadios.

15. jaanuaril alustas ERA Facebookileheküljel lisaks igapäevaste ERAterade postitustele ilmumist uus rubriik, mis tutvustab ERA teadlaste teadustöid varem ja tänapäeval.

16. jaanuaril rääkis Andreas Kalkun koos Rebeka Põldsamiga Klassikaraadio saates “Delta” näitusest “Vanda Juhansoo. Kunstnik või kummaline naine?”.

17. jaanuarist 8. märtsini oli avatud Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuuseumi trepialeriis Andreas Kalkuni ja Rebeka Põldsami kureeritud näitus “Vanda Juhansoo. Kunstnik või kummaline naine?”.

19. jaanuaril formeerus rahvaluulearhiivi materjale kasutavate pärimusmuusikute algatusel Facebooki keskkonnas suhtlusrühm “Ei saa mitte vaiki olla ...” inimestele, “kes soovivad kaasa mõelda, kuidas juhtida Eesti Rahvaluule Arhiivis toimuva näitel avalikkuse ning poliitiliste ringkondade tähelepanu olukorrale, kus alarahastamise tõttu on ohus eestikeelsete rahvusteaduste ja üldisemalt, Eesti teaduse tulevik”. Rühma liikmete ja rahvaluulearhiivi teadlaste ühise arutelu tulemusena otsustati koostada avalik pöördumine Eesti teaduse rahastamise asjus, et juhtida riigijuhtide tähelepanu tekkinud probleemidele.

19. jaanuaril tutvustas Ingrid Rüütel Vikerraadios saates Folgialbum plaadikogumikku “Virumaa rahvalaule ja pillilugusid” (III osa).

29. jaanuaril allkirjastati manifest “Eesti teaduspoliitika peab oma näo pöörama Eesti poole. Avalik pöördumine Eesti teaduse ja Eesti-uuringute rahastamise asjus”. Kuue teadus- ja haridusasutuse poolt Eesti Vabariigi presidendile, riigikogule, ministritele ja Teaduste Akadeemiale saadetud pöördumise koostas ERA algatusrühm eri institutsioonide ja isikutega konsulteerides. Pöördumisele avaldasid toetust üle 120 asutuse ja organisatsiooni ning rahvaalgatus.ee keskkonna kaudu ning üksikallkirjaga 1920 üksikisikut. Laiapõhjaline avalik toetus pöördumisele näitas, et tegemist oli Eesti ühiskonnale olulise küsimusega ning vastavalt rahvaalgatuse korrale suunatakse küsimus edasi arutelule riigikogus.

29. jaanuari “Huvitaja” saates (ERR) oli eetris intervjuu Liina Saarlo ja Janika Orasega äsjailmunud “Vana kandle” Laiuse köite ja folkloristide teadustöö teemadel, saatejuht Krista Taim.

29. jaanuaril pidas Janika Oras Tartus Maarjamõisas ettekande “Lauldes vanaks – või nooreks? Laulvad naised Eesti traditsioonis” Eesti Gerontoloogia ja Geriatria Assotsiatsioon teabepäeval “Vananemine kultuuris”.

30. jaanuaril pidas Taive Särg Akadeemilises Rahvaluule Seltsis ettekande “Laulude ja muusikaliste hääliustega lood”. Esitleti Kristi Salve, Liina Saarlo ning Janika Orase koostatud väljaannet “Vana kannel” XIII köidet: “Laiuse regilaulud” (EKM Teaduskirjastus, 2019).

30. jaanuaril toimus Eesti Keele Instituudis Tammsaare ja Vilde Sõprade Seltsi eestvedamisel vestlusring “Hing paelaga kaelas”, milles käsitleti eestikeelse humanitaaria olukorda ja väljavaateid praeguse teadusrahastuse süsteemi jätkudes. Vestlusringis analüüsisid olukorda ka rahvaluulearhiivi teadurid Mari Sarv ja Aado Lintrop.

30. jaanuari ETV saates “OP!” rääkis Risto Järv Eesti Rahva Muuseumis avatavast muinasjutunäitusest “Elas kord”.

4. veebruaril kuulutati Eesti Rahvusraamatukogus välja 2019. aasta kaunimad raamatud. 25 kaunima Eesti raamatu hulka valis žürii Aado Lintropi raamatu “Linn seitsme tiivaga raudhobuse seljas. Mansi rahvaluulet” (kujundaja Marja-Liisa Plats) ning viie kaunima lasteraamatu sekka Ernst Peterson-Särgava “Ennemuistsed jutud Reinuvader Rebasest”, (kujundaja Katrin Ehrlich). Mõlemad EKM Teaduskirjastuse raamatud on ette valmistatud rahvaluulearhiivi teadlaste poolt.

5. veebruaril rääkis Risto Järv Vikerraadio saates “Huvitaja” muinasjuttudest muutuvast maailmast, saatejuht oli Krista Taim.

8. veebruaril avati Eesti Rahva Muuseumis muinasjutunäitus “Elas kord ...”, näituse kuraatorid on Katrin Sipelgas, Jaak Kilmi, Janeli Jallai ning Eesti Kirjandusmuuseumi Risto Järv.

8. veebruaril tutvustas Anu Korb Ida-eestlaste Seltsi liikmete kohtumisel Keilas Kegeli kohvikus Siberi eestlastelt kogutud materjale ja siberlaste püüdlusi eesti kultuuris osaleda.

8. veebruaril oli Klassikaraadio saates “Helikaja” teemaks Eesti Rahvaluule Arhiivi tähendus ja roll ning rahastusprobleemid. ERA esindasid Janika Oras ja Taive Särg, osalesid ka Eesti Teadusagentuuri esindajad Andres Koppel ja Krista Kodres ning pärimusmuusikud Ants Johanson ja Juhan Uppin. Saates kõlas esmakordselt Mari Kalkuni ja Kristiina Ehini laul “Hädaabikõne peaministrile”, mis loominguks ja mõjuval kujul juhib tähelepanu rahvaluulearhiivi tegevuse olulisusele Eesti riigi ja rahva tuleviku seisukohalt. Saatejuhid olid Lisete Velt ja Miina Pärn.

10. veebruaril videosalvestasid Taive Särg ja Janno Simm Pärnus Saaremaa päritolu 98aastast Henno Seppa.

13. ja 14. veebruaril pidasid Helsingis Soome Kirjanduse Seltsis konverentsil “Jutustava laulu kunst” (The Art of Narrative Song) ettekanded ERAst Janika Oras (Seto laulja Anne Vabarna regilaulude rütmimudelid, *Rhythmic patterns in the runosongs of the Seto singer Anne Vabarna*) ning Taive Särg loomislaulust eesti kalendritrituaalis (*The Song of Creation in The Context of Estonian Folk Calendar Rituals*).

20. veebruaril pidas Aado Lintrop Akadeemilises Rahvaluule Seltsis ettekande “Folkloor ja olme. Kuidas kajastub manside argimaailm rahvaluules”.

20. veebruaril viis Janika Oras koos Minni Orase ja Maali Kahuskiga Vastse-Kuuste kultuurimajas kohaliku kooli EV aastapäeva üritusel läbi vestluse-õpitoa “Lood vanades lauludes” müütilistest lauludest ja laulumängudest.

25. veebruaril rääkis Aado Lintrop Klassikaraadio saates “Delta” enda tõlgitud ja kommenteeritud mansi rahvaluule kogumikust “Linn seitsme tiivaga raudhobuse seljas”. Saatejuht oli Liina Vainumetsa.

26. veebruaril Eesti Kirjandusmuuseumis toimunud Eesti Rahvaluule Arhiivi kaastöölise päeval andis Eesti Vabariigi President üle rahvaluule kogumispreemiad. Esinesid Kadri Tamm (Käsikirjade elu Eiseni kogu näitel), Mari Sarv (Kogumisteema “Vägivald ja selle piirid eesti kultuuris” tutvustus), Kristel Vilbaste ja Mare Kõiva (Ravimtaimede küsitluskava “Eesti taimed minu elus. Tervis, toit, ilu” tutvustus) ning Tiiu Jaago ja Tuuli Reinsoo (2019. aasta kogumisvõistluse “Esemed meie rännakuil” ülevaade). Aktusel kõnelesid Eesti Vabariigi president Kersti Kaljulaid, Urmas Sutrop, Astrid Tuisk ja

Risto Järv, esines muusik Mari Kalkun. Preemiad pälvisid tänavu Tartu Ülikooli Eesti rahvaluule dotsent Tiiu Jaago (aastatel 1990–2000 kogutud Järve küla, praegu Kohtla-Järve, pärimusliku ajaloo materjali üleandmise eest ning Tartu Ülikooli tudengite rahvaluulekogumisele ja -uurimisele ärgitamise eest aastatel 1985–2018), Ellen Muru (sisuka koostöö eest rahvaluulearhiiviga aastatel 2013–2019) ning metsanduse arendaja, looduskaitse ja pärandkultuuri uurija Lembitu Tverdžanski (silmapaistvate kaastööde eest aastatel 2015–2018 ning peapreemia kogumisvõistlustel “Esemed meie rännakuil” (2019)). Kuulutati välja kogumisvõistlus “Vägivald ja selle piirid eesti kultuuris” (küsitlus on leitav ERA kodulehel ja kogumisportaalil kratt.folklore.ee).

1. märtsil filmis Janika Oras maaselitsa tähistamist – “Leelokooride Ilojang ja Liinatsura’ võikilaulmist” ja järgnenud pidu – Eesti Rahva Muuseumis.

2. märtsil anti pidulikult Riigikogule üle “Avalikule pöördumisele Eesti teaduse ja Eesti-uuringute rahastamise asjus” kogutud toetusallkirjad. Riigikogu esimehele Henn Põlluaasale viisid oma sõnumi ja allkirjad Eesti Kirjandusmuuseumi direktor Urmas Sutrop, Eesti-uuringute tippkeskuse juht Mare Kõiva, Eesti Pärimusmuusika Keskuse juhataja Tarmo Noormaa ja Eesti Kirjandusmuuseumi vanemteadurid Eve Annuk ja ERA esindajana Mari Sarv.

2. märtsil kõnelesid Mari Sarv ja Eesti Kunstiakadeemia professor Krista Kodres Vikerraadio saates “Uudis+” teadusrahastuse probleemidest, saatejuht oli Lauri Varik.

2. märtsil tegi Janika Oras Kirjandusmuuseumi saalis õpitoa regilauludest Tartu Ülikooli kursusele “Estonian literature and culture”, juhendaja Leena Kurvet-Käosaar.

4. märtsil korraldasid pärimusmuusikud Eesti Rahva Muuseumis suurkontserdi Eesti Rahvaluule Arhiivi toetuseks. Muusikud esinesid rahvaluulearhiivi materjalidest inspireeritud loominguga. Üles astusid Mari Kalkun, Sander Mölder, Margus Pöldsepp, Lõõtsavägilased, Meelika Hainsoo ja Lauri Õunapuu, Cätlin Mägi, Juhan Uppin, Zetod, Johansonid, Svjata Vatra, Curly Strings, Väike Hellero, Maarja Nuut ja Trad.Attack!. Muinasjutte vestis Piret Päär. Kõnelesid Ando Kiviberg ning Risto Järv, õhtujuht oli Reigo Ahven. Kontserdilt tegi videoülekande ERR kultuuriportaal ning audioülekande ERR Klassikaraadio. Kontserdi korraldas Eesti Pärimusmuusika Keskus, peakorraldaja Tarmo Noormaa.

4. märtsil rääkis Vikerraadio hommikuprogrammis Eesti Rahvaluule Arhiivist Risto Järv, küsitlesid Romi Hasa ja Sten Teppan. Klassikaraadio saates “Külaline” oli külaliseks Ingrid Rüütel, küsitles Piret Kooli. Klassikaraadio saates “Delta” rääkis Janika Orasega pärimusmuusika õpetamisest ja uurimisest ning teadusrahastuse küsimustest saatejuht Liina Vainumetsa. Kontserdile eelnenud nädala esmaspäevast kuni kontserdi toimumiseni intervjuueeris Klassikaraadio iga päev “Delta” saates pärimusmuusikuid, tuues ilmekalt esile rahvaluulearhiivi tähtsuse ja rolli nii Eesti ühiskonnas kui konkreetsemalt, muusikute loomingus.

4.–6. märtsini osales Andreas Kalkun Helsingi ülikoolis sümposiumil “No such thing as heritage? From basic assumptions and constructs to reconceptualizations”, kus pidas ettekande “Tõlgitud või varastatud? Seto laulude tõlkimisest eesti keelde” (*Translating or Stealing? Translating Seto Songs into Estonian*).

5.–7. märtsini Tartu Ülikoolis toimunud konverentsil “La forêt. Représentations/ imaginaires nordiques – Forest. Northern Representations/Images – Mets – põhja kujutamine ja ettekujutamine” pidas Risto Järv ettekande metsast kui liminaalsest ruumist eesti muinasjuttudes (*The forest as a liminal space in Estonian folktales*).

7. märtsil osales Janika Oras koos Merili Metsvahi ja Madis Arukasega Klassikaraadio “Helikaja” vestlusringis, mille saatejuht Lisete Velt korraldas seoses 400 maailma raadiojaama ühisprojektiga “Naised muusikas”.

8. märtsil kõneles Mall Hiiemäe Vikerraadio hommikuprogrammis “Vikerhommik” naistepäeva ajaloost ja traditsioonidest.

13. märtsil avaldas ERA üleskutse koroonaviiruse levikust ajendunud folkloori kogumiseks rahvaluulearhiivi FB-konto või e-posti kratt@folklore.ee kaudu.

Risto Järv, Mari Sarv

Eesti Kirjandusmuuseumi folkloristika osakonnas

4. detsembril 2019 tutvustas Reet Hiiemäe Eesti Rahvusringhäälingu saates “Huvitaja” oma raamatut “Usundid ja vaimsed õpetused Eestis”.

6. detsembril 2019 esinesid Eesti Akadeemilise Usundiloo Seltsi konverentsil “Uurija ja andmed” Tõnno Jonuks (Arheologia ja religioon – kas ainult anekdoot?) ning Mare Kõiva ja Andres Kuperjanov (Lapsepõlve hirmud ja lastehirmutised. Muutused perioodil 1920–2018).

11. detsembril 2019 esines vanemteadur Piret Voolaid Tallinnas Eesti Keele Instituudis Emakeele Seltsi fraseoloogiateemalisel kõnekoosolekul ettekandega “Aadama ajast oleme kõik sugulased: Vanasõnadega pilgates”. Osakonna endine vanemteadur Asta Õim esitles Asta Õimu ja Katre Õimu monograafiat “Lähtekohti eesti fraseoloogia käsitlemiseks”.

13. detsembril 2019 osales Liisi Laineste Tartu Ülikoolis kollokviumis “Folkloristika Tartu Ülikoolis: 100 aastat poole päevaga” ettekandega akadeemik Arvo Krikmannist.

17. detsembril 2019 toimus kirjandusmuuseumi folkloristika osakonna ja Eesti-uurimise Tippkeskuse usundiuurimise töörühma korraldamisel ja projekti IUT 22-5 toel interdistsiplinaarne meditsiiniantropoloogia konverents Medica XII. Esinesid Maili Pilt (TÜ: Süstlad, ananass ja vikerkaarebeebid. Kehavälise viljastamise teekonnale keskenduvate lugude visualiseerimisest Instagramis), Kadri Simm (TÜ: Halbade uudiste edastamine patsientidele: uuring Eesti arstide ning õdede seas), Mare Kõiva ja Andres Kuperjanov (EKM FO: “Ärge laske vaesusel elu võtta!” – Heategevus- ja solidaarsusmeditsiini problemaatikast Eesti näitel), Ave Goršič (EKM ERA: Korrespondentide kirjad kui terviseregister), Eve Annuk (EKM EKLA: Loovus ja haigus), Anu Korb (EKM ERA: Siberi Tara piirkonna eestlaste rahvameditsiinist), Marko Uibu (TÜ: Meditsiiniline pluralism Eestis: kultuurilised erisused ja võrdlus), Marina Baiduzh (Moskva: Mythological landscape of contemporary city: construction of belonging to a place).

18. detsembril 2019 avati kirjandusmuuseumis 63. Kreutzwaldi päevade teaduskonverentsil “Kogudepõhine teadus” näitus “Vana, aga vigureid täis”. Lõppevale eesti keele aastale pühendatud rändnäitus põhineb rahvaluule lühivormidel – vanasõnadel, kõnekäändudel-väljenditel, mõistatustel – ja keelemängudel mütoloogia ainetel. Näituse koostasid Piret Voolaid ja Mare Kõiva, kujundas Sander Lillo. Näituse valmimist toetasid Haridus- ja Teadusministeeriumi keeleosakond, Eesti Teadusagentuuri institutsionaalne uurimisprojekt IUT 22-5, Euroopa Liit Euroopa Regionaalarengu Fondi kaudu (Eesti-uuringute Tippkeskus – TK 145).

18. ja 19. detsembril 2019 esindasid Kreutzwaldi päevade konverentsil “Kogudepõhine teadus” osakonda ettekandega Liisi Laineste, Anastasiya Fiadotava ja Tõnno Jonuks (Mis on ühist kirikuõpetajal ja teeviidal? Kirikutegelaste naljad Eestis ja Valgevenes 19.–21. sajandil) ning Mare Kõiva ja Alena Bohaneva (Exodus. Vaaraod EKM folklooriarhiivide näitel koos eesti (läänemeresoome) ja valgevene (slaavi) paralleelidega).

17. jaanuaril osales Reet Hiimäe Kuku raadio saates “Nädala raamat”, andes Marek Strandbergile intervjuu vaimsuse väljendustest tänapäeva ühiskonnas.

21. jaanuaril pidas Reet Hiimäe Turu Ülikoolis loengu “Dynamics of fear in media” Turu Ülikoolis.

22. jaanuaril pidas Reet Hiimäe Turu Ülikoolis oma järel doktoriprojekti tutvustusloengu “The dynamics of belief-driven fears and protection: From mass hysterias to subjective wellbeing”.

Jaanuaris ja märtsis esitas Reet Hiimäe kaheksa usundikommentaari Eesti Rahvusringhäälingu saates “Huvitaja”.

Veebruaris 2020 tutvustas osakonna vanemteadur Piret Voolaid Vikerraadio saates “Huvitaja” igal kolmapäeval rubriigis “Vanasõnad on kuldset sõnad” erinevaid vanasõnu.

8. veebruaril pidas Reet Hiimäe Tallinnas ja **15. veebruaril** Narvas loengu Eesti usundist ja argielutavadest Eestis elavatele muulastele.

9. veebruaril osales Reet Hiimäe Eesti Televisiooni saates “Hommik Anuga”, rääkides tänapäeva usunditest.

27. ja 28. veebruaril osales Reet Hiimäe Åbo Akademi ja Turu Ülikooli religiooniteaduse/folkloristika doktorantide uurimisseminaril ekspertteadlasena.

1.–15. märtsini osales Reet Hiimäe folkloristlikel välitöödel Tansaania.

1. märtsil 2020 esines Vikerraadio “Keelesaates” vanemteadur Piret Voolaid ja vestles saatejuht Piret Kriivaniga spordireporterite väljendusrikkast keelest meil ja mujal maailmas, analüüsis spordiajakirjanike ütlusi huumoriteoreetilisest vaatenurgast.

2. märtsil anti Riigikogule üle “Avalikule pöördumisele Eesti teaduse ja Eesti-uuringute rahastamise asjus” kogutud toetusallkirjad. Riigikogu esimehele Henn Põlluaasale viisid oma sõnumi ja allkirjad Eesti Kirjandusmuuseumi direktor Urmas Sutrop, Eesti-uuringute tippkeskuse juht Mare Kõiva, Eesti Pärimusmuusika Keskuse juhataja Tarmo Noormaa ning Eesti Kirjandusmuuseumi vanemteadurid Eve Annuk ja Mari Sarv.

12. ja 13. märtsil korraldas Liisi Laineste Eesti Kirjandusmuuseumi suures saalis rahvusvahelisele konverentsi “Between individual and collective trauma”, kus arutleti traumakäsitluste üle Ida- ja Kesk-Euroopa näitel (vt <http://www.folklore.ee/ri/fo/konve/2020/trauma/#>).

26. märtsil osales Reet Hiiemäe Kanal 2 saates “Õhtu!”, andes intervjuu epideemiatest pärimuses ja paralleelidest reaktsiooniga koroonaviirusele.

Teisipäevaseminarid

Seminare toetasid Euroopa Liit Euroopa Regionaalarengu Fondi kaudu (Eesti-uuringute Tippkeskus) ja EKM 8-2/20/3 “Folkloori narratiivsed ja uskumuslikud aspektid”.

10. detsembril tutvustas Henri Zeigo Eesti-uuringute Tippkeskuse narratiiviuuringu tööühma seminaril “Episteemiline mõistatus ja kontekstitundlikkus” üht episteemilist mõistatust, mille on sõnastanud John Hawthorne oma raamatus “Knowledge and Lotteries”.

25. veebruaril pidas Maris Kuperjanov Eesti-uuringute Tippkeskuse nüüdiskultuuri uuringute tööühma seminaril ettekande “Uue koroonaviiruse SARS-CoV-2 vastukaja (sotsiaal)meedias”.

Asta Niinemets

Tartu Ülikooli eesti ja võrdleva rahvaluule osakonnas

3. detsembril 2019 pidas eesti ja võrdleva rahvaluule külalisdoktorant Deepika Kashyapi Eesti Rahva Muuseumis loengusarja “Maailm ja rahvad” raames loengu “Nyishi folkloorist internetiajastul”.

13. detsembril 2019 korraldas Tartu Ülikooli eesti ja võrdleva rahvaluule osakond kollokviumi “Folkloristika Tartu Ülikoolis: 100 aastat poole päevaga”, sellele järgnes vastuvõtt, märkimaks saja aasta möödumist akadeemilise folkloristika algusest Tartu Ülikoolis. Esinesid Merili Metsvahi (Life in Tartu One Hundred Years Ago Through the Eyes of a Teacher (M. J. Eisen) and a Student (H. Metsvahi)); Jonathan Roper (The First English-language Doctorate in Folklore Studies at Tartu University), Madis Arukask (Evergreen Udo Kolk); Tiiu Jaago (Aino Laagus – a Researcher on the Border), Tiia Ristolainen (Fragments of the Birth of *Vanavaravedaja* and NEFA); Paul Hagu (Three Stages of Kisses for the Folklore Muse (Student, Researcher, and Lecturer)); Ülo Valk (Eduard Laugaste and Others Leading to Folklore: Lecture Notes as an Informative Source); Ergo-Hart Västriik (The Folklore Department’s First Computer (1992): Humanitarian Aid and the Humanities); Liisi Laineste (Kriku, Professor Extraordinary), Risto Järv (*Once Upon a Time There Was Pinecone, and So the Story Ends. On the Fairy Tale Project*); Anastasiya Astapova (Tartu University Folklorists at American Folklore Society Meetings).

16. detsembril 2019 keskenduti sügise Semiosalongide seeria viimasel kohtumisel keskkonnakonfliktidele, konkreetsema fookusega liigikatselistel küsimustel. Esinesid Tartu Ülikooli semiootika teadurid Nelly Mäekivi ja Riin Magnus ning Tallinna Ülikooli

keskkonnaantropoloog ja Eestimaa Looduse Fondi säästliku kalanduse ekspert Joonas Plaan.

31. jaanuaril pidas Dr Maria Ines Palleiro (National Council for Scientific Research; Buenos Airese Ülikool, Argentiina) loengu “Argentinean Folk Narrative Archives: Trends, Topics and Comparative Approaches”.

25. veebruaril pidas Carsten Friede (Bonni Ülikool, Saksamaa) eesti ja võrdleva rahvaluule osakonnas loengu “Tourism and the Making of Nomads in Mongolia” ja **27. veebruaril** loengu “Current Representations and Discourses of Gender Minorities in Mongolia”.

26. veebruaril jagas president Kersti Kaljulaid Eesti Kirjandusmuuseumis välja 2019. aasta rahvaluule kogumispreamiad. Kogumispreamiad pälvisid Tartu Ülikooli Eesti rahvaluule dotsent Tiiu Jaago aastatel 1990–2000 kogutud Järve küla, praegu Kohtla-Järve, pärimusliku ajaloo materjali üleandmise eest ning Tartu Ülikooli tudengite rahvaluulekogumisele ja -uurimisele ärgitamise eest aastatel 1985–2018, Ellen Muru sisuka koostöö eest aastatel 2013–2019, ning metsanduse arendaja, looduskaitse ja pärandkultuuri uurija Lembitu Tverdžanski silmapaistvate kaastööde eest aastatel 2015–2018 ning peapremia kogumisvõistlustel “Esemed meie rännakuil” (2019).

9. märtsil pidas Amsterdami Ülikooli kultuuriantropoloogia professor Niko Besnier külalisloengu sporditööstusest ja talendiotsingutest lõunapoolkeral.

Kaitstud doktoritöö

Terje Toomistu kaitses **16. detsembril** 2019 kultuuriteaduste instituudi nõukogu ees doktoriväitekirja “Embodied lives, imagined reaches: Gendered subjectivity and aspirations for belonging among waria in Indonesia” (Kehastatud elud, kujuteldavad ulatused: Indoneesia *waria*’de sooline subjektsus ja kuulumispüüdlused) filosoofiadoktori kraadi saamiseks etnoloogia alal. Juhendaja Art Leete (Tartu Ülikool), oponendid Niko Besnier (Amsterdami Üikool) ja Aet Annist (Tartu Ülikool).

Liilia Laaneman

NEWS IN BRIEF

Collection work at the Estonian Folklore Archives in 2018 and 2019 and President’s folklore collection awards

An overview is given by Astrid Tuisk.

Calendar

A brief summary of the events of Estonian folklorists from December 2019 to April 2020.